

בס"ד. ש"פ ואתחנן, שבת נחמו, ט"ז מנחם-אב ה'תשמ"ה.

בלתי מוגה

נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם¹, ומדייקים בזה בהדרושים², מה דאיתא במשנה³ לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, והטעם ע"ז איתא בפע"ח⁴ משום שאז הוא מילוי הלבנה בשלימות, קיימא סיהרא באשלמותא⁵, ומקשה ע"ז², דממה שאמרו לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב משמע שהוא יו"ט גדול יותר גם משלש רגלים, ואינו מובן, שהרי גם חג הפסח וחד הסוכות הם בט"ו לחדש נותרה מזו, דאפילו חג השבועות שייך ג"כ לט"ו כחודש, מכיון שהקביעות דחגה"ש אינה ביום מסויים בחודש סיון, כי אם קביעותו היא בהמשך לקביעות חג הפסח⁶, ט"ו ניסן]. ומהי המעלה בט"ו באב שהוא יו"ט גדול יותר מהיו"ט דג' רגלים, ואפילו מפסח וסוכות. ומבאר זה⁷ ע"פ מה שידוע⁸ הכלל בעליות וירידות, דכל שהירידה היא ביותר העלי' היא ג"כ ביותר. וזוהי מעלת חמשה עשר בחודש אב על חמשה עשר בניסן ותשרי, משום שהעלי' והשלימות דט"ו באב באה אחרי הירידה הגדולה דתשעה באב, ענין החורבן והגלות, ולכן העלי' היא עלי' גדולה ביותר. והגם⁹ שגם העלי' דט"ו בניסן קשורה עם יציאת מצרים, וא"כ גם עלי' זו היא לאחרי הירידה דגלות, הרי גלות מצרים הי' לפני מ"ח, קודם שנעשו ישראל ממלכת כהנים וגוי קדוש¹⁰, ומכיון שלא נעשו עדיין ממלכת כהנים וגוי קדוש אין הירידה שבגלות גדולה כ"כ, משא"כ הגלות דתשעה באב שהי' לאחרי שכבר נעשו ממלכת כהנים, הרי הירידה דגלות זה (שממלכת כהנים וגוי קדוש נמצאים בגלות) היא ירידה גדולה ועצומה ביותר, ולכן העלי' דט"ו באב שלאחרי ירידה זו (דת"ב) היא עלי' גדולה ביותר.

ומבאר בהמאמר¹¹, דענין העלי' דט"ו באב שלאחרי הירידה דת"ב הוא דוגמת העלי' דגאולה העתידה הבאה לאחרי הירידה דגלות דוקא. דמעלת הגילוי דלע"ל שיהי' בביהמ"ק השלישי הוא שיהי' גילוי כזה שאין שייך בו הפסק. דבית ראשון ובית שני הי' בהם הפסק, משא"כ הגילוי דבית שלישי, מכיון שבא לאחרי הירידה דגלות, הוא גילוי כזה שאין שייך בו הפסק כלל, אהל כל יצען כל יסע יתדותיו לנצח¹², ועד"ז הוא כהעלי' דט"ו באב הבאה לאחרי הירידה דת"ב, שבט"ו באב מאיר מעין הגילוי דלע"ל שאין בו הפסק, וזהו

(1) ישעי' מ, א. (2) סה"מ עת"ר ע' רכא ואילך. ד"ה נחמו תרכ"ו. אה"ת נ"ך כ"ך ב' ע' אצ"ו. (3) סוף תענית. (4) שער חגה"ש (בסופו). (5) ראה וז"א ק, א. שמר"ר פט"ו, כו. (6) ראה שריע אדה"ז ר"ס תצד. וש"ג. (7) סה"מ עת"ר שם ע' רכו ואילך. ד"ה נחמו שם. אה"ת נ"ך שם. (8) ראה סה"מ עת"ר שם ע' רט. לקו"ת שה"ש יא, ג. סה"מ תקס"ד ע' כה, ובכ"מ. (9) ראה גם ד"ה לא היו ימים טובים כו' חשד"מ. (10) יתרו יט, ו. (11) סה"מ שם ע' רכט ואילך. (12) ישעי' לג, כ. וראה סה"מ שם ע' רכח.

הקשר והשייכות דט"ו באב עם ענין נחמו נחמו, דענין נחמו נחמו הוא הנחמה על החורבן והגלות, והאמר נחמו נחמו ב' פעמים נחמו על בית ראשון ונחמו על בית שני¹³, היינו שהיא נחמה גם על החורבן דבית שני שהיא ירידה גדולה ביותר, אפילו יותר מהירידה דחורבן בית ראשון¹⁴, ומכיון שהעלי' היא לפי אופן הירידה כנ"ל, לכן גם הנחמה (העלי') היא נחמה כפולה, דענין כפילות הלשון שייך לגאולה, כמובא בהמאמר מהידוע¹⁵ בענין אותיות מנצפ"ך (אותיות כפולות) שמורים על הגאולה¹⁶, כי ענין הגאולה הוא מצד התחברות סוכב בממלא, ש"ע"י גילוי אור הסוכב דוקא שלמעלה מהשתלשלות וולהעיר גם ממה שמציין בהדרוש (לענין השייכות דכפילות לגאולה) לד"ה לך לך תר"ל¹⁷, דרוש דכ"ק אדמו"ר מהר"ש, לכתחילה אריבער¹⁸, דגילוי זה הוא באופן שאין שייך בו הפסק כלל, אהל כל יצען כל יסע יתדותיו לנצח.

ויש לקשר זה עם מ"ש בפרשתנו¹⁹ ואתחנן אל ה' בעת ההיא גו' אעברה נא ואראה את הארץ הטובה גו', דענין²⁰ בקשת משה ליכנס לא"י, ושדוקא הוא יכניס את בני' לארץ הוא כי אם משה הי' מכניסם לארץ וכוונה את ביהמ"ק אזי היתה הכניסה באופן נצחי, שלא הי' שייך כלל ענין הגלות ושיעבוד מלכויות [ע"ד מה שארז"ל²¹ לענין לוחות הראשונות, דכתיב בהו"ו²² חרות על הלוחות, א"ת חרות אלא חירות, שמצד לוחה"ד היו ישראל במצב דאין כל אומה ולשון שולטת בהם], משא"כ הכניסה לארץ שהיתה ע"י יהושע היא באופן ששייך אחרי' גלות. והטעם לזה²³ הוא כי פני משה כפני תמה²⁴, דענין פני תמה הוא כחינת המשכה אתערוהא דלעילא מצד עצמה [משא"כ פני יהושע כפני לבנה²⁴ הוא כחינת אתעדל"ע ש"ע"י אתעדל"ת דוקא], דהמשכה זו היא ממקום גבוה מאד, כחי' שאין אתעדל"ת מגעת לשם²³, כחי' הסוכב שלמע' מהשתלשלות, דכחינה זו אין שייך בה הפסק ושינוי. וכמשנת"ל (מד"ה נחמו הנ"ל²⁵) שהגילוי דכחי' הסוכב הוא באופן שאין שייך בו הפסק כלל.

וזהו²⁶ גם ענין ואתחנן אל ה' גו', ואתחנן לשון מתנת חנם, או לשון נשיאת חן²⁷, שזה קאי על ההמשכה מבחינת הסוכב שלמעלה מהשתלשלות. דככחי' ההשתלשלות, ההמשכה משם היא ע"י אתעדל"ת, משא"כ בכחינת הסוכב שלמעלה מהשתלשלות, מכיון שמעשה התחתונים אינו תופס מקום שם כלל, דאם צדקת מה תתן לו גו'²⁸, לכן ההמשכה משם היא דק דרך מתנת חנם,

13) יל"ש ישע"י רמז תמה. 14) ראה שר"ע או"ח סר"ס תקמט. וראה גם ד"ה לא היו ימים טובים כו' תשמ"ג. ובכ"מ. 15) ראה אה"ת לך חרעד, א ואלך. וישלח ע' 148. ועוד. 16) ילקוט ר"פ לך. וש"נ. 17) סה"מ תר"ל ע' ח ואלך. 18) ראה אגרות קודש מהררי"צ ח"א ע' תר"ו. 19) ד, כג ואלך. 20) אה"ת פרשתנו ע' סה. וש"נ. 21) עירובין נד, א. 22) תשא לב, טז. 23) אה"ת שם ע' ואלך. 24) ב"ב עה, סע"א. 25) סה"מ עת"ר ע' רכח ואלך. 26) ראה אה"ת שם ע' נג ואלך. סט ואלך. 27) ראה אה"ת שם. ספרי ופרש"י ריש פרשתנו. שמ"ר רפ"ב. 28) איוב לה, ו.

באופן דמציאת חן. וז"ש²⁹ אם מצאתי חן בעיניך גוי ונפלינו אני ועמך גוי, דמכיון שענין החן הוא ההמשכה מבחינה שלמעלה מסדר ההשתלשלות שמעשה התחתונים אינו תופס מקום שם כלל, אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעך גוי³⁰, הרי אפשר שיומשך משם גם לאוה"ע. ולכן הוצרך לבקש ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה, שגם ההמשכה מהבחי' שלמעלה מהשתלשלות תהי' לישראל רוקא. וזהו ואתחנן גוי' אעברה נא ואראה את הארץ, דמשה רצה שהכניסה לארץ ישראל תהי' ע"י המשכת בחינת אור שלמעלה מהשתלשלות, כחי' ואתחנן לשון מתנת חנם, ובמילא תהי' אז הכניסה באופן נצחי, מכיון שבבחי' אור זה אין שייך הפסק ושינוי, כנ"ל.

והנה ענין ההמשכה מבחי' הסובב שלמעלה מהשתלשלות (הכניסה לארץ ע"י משה) בעבודת האדם הו"ע המשכת בחי' ראי' באלקות. וזהו מ"ש ואתחנן גוי' אעברה נא ואראה (ואראה דייקא), שמשה רצה לפעול שהעבודה דכל ישראל תהי' בבחי' ראי'³¹, דההתאמתות שבראי' היא בודאות הכי חזקה, ואין שייך שיהי' בזה איזה חלישות ושינוי. וכידוע³² בענין מעלת הראי' על השמיעה, דאינה דומה שמיעה לראי'³³, דכאשר שומע איזה דבר מאנשים נאמנים, אע"פ שגם אז נתאמת הדבר אצלו, מ"מ אי"ו בחוקף כ"כ, משא"כ ההתאמתות שע"י ראי'. וכידוע³⁴ בענין אין עד נעשה דין, דכאשר הדיין שומע מפי עדים, הנה אף שהם עדים כשרים ונאמנים מ"מ אפשר שימצא זכות, משא"כ כשהוא בעצמו ראה את הדבר, לא חזי לי' זכותא. וכן הוא גם בעבודת ה', דכשישנה רק שמיעה באלקות (הבנה והשגה), אזי שייך שיהי' בזה איזה שינוי ח"ו, משא"כ בראי' באלקות, אין שייך בזה שום חלישות ושינוי ח"ו. וזהו מה שרצה משה שהוא דוקא יכניס את בני' לארץ, כי אצל משה הי' בחי' ראי' באלקות, ועד לראי' הכי נעלית, וכמארו"ל³⁵ דכל הנביאים נתנבאו ככה ומשה נתנבא בזה, ומבואר ברמב"ם³⁶ בארוכה ובפרטיות מעלת נבואת משה על שאר הנביאים, ועד שהנבואה שלו היתה באופן דפנים אל פנים³⁷, דכל זה הוא מצד הנבואה דמשה, וכ"ש וק"ו מצד היותו מקבל התורה שזהו למעלה מענין הנבואה (גם מהנבואה דמשה). ולכן רצה משה שהוא יכניס את ישראל לארץ. כי אז הי' נמשך ענין הראי' באלקות (בחינתו של משה) בכל ישראל, וכמילא היתה אז הכניסה באופן נצחי, כנ"ל.

וביאור הענין (דואתחנן, וכן השייכות דואתחנן עם ענין נחמו נחמו ועם ענין ט"ז באב) בפרטיות יותר, הנה מבואר בדרוש הנ"ל (ד"ה נחמו³⁸) דענין

(29) תשא לג, יג. וראה אה"ת שם ע' נג. ד"ה ואתה אם נא תרע"ח (ס"מ תרע"ח ע' רכד). (30) איוב שם, ה. (31) ראה לקו"ת פירשתנו ג, 1 ואילך. שעני' תשובה לאדמו"ר האמצעי ח"ב חינוך, ובכ"מ. (32) ראה לקו"ש ח"ד ע' 121 ואילך. וש"נ. (33) מכילתא יתרו י"ט, ט. (34) ר"ה נו, א. (35) ספרי ר"פ מטות. (36) הלי' יסודית פ"ו ה"ו. (37) ברכה ל, י. (38) עת"ר ע' רל ואילך.

ט"ו באב (מספר ט"ו) יזכר יותר ע"פ מה שידוע בענין תקט"ו תפילות שהתפלל משה כמנין ואתחנן³⁹. דענין תקט"ו הוא חיבור ת"ק עם ט"ו, ט"ו הוא כח"י י"ה (כח"י חו"ב) ות"ק הוא כח"י ה"ח דאריך [כי הספירות דאריך כל אחד כלול ממאה (היינו שכל ספירה כלולה מיו"ד ויו"ד מיו"ד) ונמצא שה' חסדים דאריך הם במספר ת"ק, כמובא בהדרוש], ולמעלה יותר כח"י ת"ק הוא ה' חסדים דעתיק [שגם ה"ח דעתיק הם בגי' ת"ק, כמבואר בארוכה בהדרוש]. וענין תקט"ו (חיבור ת"ק עם ט"ו) הוא ה"ח דאריך וה"ח דעתיק שמאירים ב"ה. ומוסיף שם, שלע"ל יהי' הגילוי דה"ח דעתיק (ת"ק) לא רק ב"ה (ט"ו) אלא גם בו"ה, דגם ו"ה יהי' כמו י"ה, וכמ"ש³⁹ כיום ההוא יהי', יהי' הוא ב"פ י"ה, כי גם ו"ה יהי' בכח"י י"ה. ויש לכאר זה ע"פ המבואר באוה"ת פ' ואתחנן ד"ה ואתחנן גי' ארז"ל תקט"ו תפלות⁴⁰ [ברשימת אדמו"ר נ"ע לדרוש הנ"ל⁴¹ מציין לסי' דברים, והוא ד"ה ואתחנן הנ"ל] שבענין תקט"ו יש ב' פירושים. פירוש א' הוא שת"ק הוא למעלה מט"ו, דט"ו הוא כח"י י"ה (חו"ב דאצילות), ות"ק הוא ה"ח דאריך וה"ח דעתיק כנ"ל. ופירוש ב' הוא דת"ק הוא למטה מט"ו, דת"ק קאי על העולמות שהם במספר ת"ק, מארץ⁴² לרקיע מהלך ת"ק שנה כו' וכן בין כל רקיע ורקיע כו', ולמעלה יותר על המדות (שרש העולמות) שגם הם במספר ת"ק (כמבואר באוה"ת שם⁴³), שהמדות (וכ"ש העולמות) הם למטה מחו"ב (י"ה). ועפ"ז, ענין תקט"ו הוא המשכת כח"י י"ה (חו"ב, ט"ו) בו"ה (מדות, ת"ק), כמבואר באוה"ת שם. ויש לקשר שני הפירושים ע"פ מה שמצינו עד⁴⁴ בענין מספר י"ג (מדות הרחמים), שיש בזה ב' פירושים, א' דמספר יו"ד מורה על עשר ספירות דאצילות, ומנין הגי' מורה על תלת ראשי ראשין שלמעלה מאצילות. דלפי פירוש זה הגי' הוא למעלה מהיו"ד. ב' דמספר יו"ד קאי ג"כ על הי"ם, והמספר גי' קאי על גי' עולמות ב"ע שלמטה מאצילות. דלפי פירוש זה הגי' הוא למטה מהיו"ד. ומבואר במ"א⁴⁵ דלא פליגי כלל, כי שרש גי' עולמות ב"ע הוא מגי' ראשי ראשין דוקא שהם למעלה מאצילות. ועד"ז י"ל גם בענין ב' הפירושים הנ"ל במספר תקט"ו, ששניהם שייכים זל"ז. כי ענין התחברות המדות (ת"ק) עם י"ה (ט"ו), כפירוש הב', זהו מה שלע"ל הו"ה יהי' בכח"י י"ה. והרי מה שהו"ה יהי' בכח"י י"ה הוא ע"י המשכת ה"ח דאריך וה"ח דעתיק כנ"ל, שזהו תוכן הפירוש הא', שה"ח דאריך וה"ח דעתיק מאירים בכח"י י"ה (ט"ו).

ויש לומר, דענין ואתחנן בגימט' תקט"ו שייך לענין ואתחנן מלשון מתחנן חנם. כי ענין תקט"ו הוא המשכת ה"ח דאריך ודעתיק (בחינת ת"ק)

39) רבי' פניא, ו. (39) זכר' יד. ט. (40) ס"ע קיג ואילך. כך ר' ע' קצג ואילך. (41) סה"מ עתיר ע' רכ. (42) תגינה יג. א. חש"ג. (43) ע' קטז. כך ר' ע' בקצו. (44) סה"מ תרכ"ו ע' כו ואילך. וככ"מ. (45) סה"מ תרכ"ו שם.

מלמעלה מהשתלשלות, והרי גם הענין דואתחנן מלשון מתנת חנם הוא בחינת אתעדל"ע מצד עצמה שאין אתעדל"ת מגעת לשם, דההמשכה שבבחינת אתעדל"ע מצד עצמה היא המשכת בחינת הסוכב שלמעלה מהשתלשלות. אלא שבזה גופא יש שני אופנים, כמו שהיא ענין ואתחנן מתנת חנם הוא שהמשכת האור שלמעלה מהשתלשלות היא בבחינת אתעדל"ע מלמעלה (שלא ע"י אתעדל"ת), ענין תורה⁴⁶, (ומכיון שזה בא מלמעלה אי"ז שייך להתחנות כ"כ), משא"כ ענין ואתחנן בגימט' תקט"ו (שבח"י ת"ק שלמעלה מהשתל" נמשך בבחי' ט"ו ועד בבחי' ת"ק שלמטה מט"ו) היא ע"י התפלה מלמטלמ"ע. וכמבואר באזה"ת שם⁴⁰ בפסוק ורגליהם רגל ישרה⁴⁷, ישרה בגימט' תקט"ו⁴⁸, שמפסוק זה למדו ר"ול לענין התפלה⁴⁹, והשייכות דתקט"ו ותפלה היא כי ענין התפלה הוא יהי רצון, המשכת בחינת רצון חדש שלמעלה מהשתלשלות (בחי' ת"ק)⁵⁰, שאור זה שלמעלה מהשתל" נמשך גם בהנבדאים שלמטה (בבחי' ט"ו וגם בבחי' ת"ק שלמעלה מט"ו), לפעול בהם שינוי מכמו שהיו, לרפאות החולים ולברך השנים⁵¹.

וזהו לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב כו', כי בחמשה עשר באב מאיר בחי' עתיק במלכות שגם ו"ה הוא בבחי' ו"ה, מעין הגילוי דלעתיה. ולכן אין בו הפסק, דהארת בחי' עתיק במלכות הוא ענין נצח. וזהו גם ענין נחמו נחמו עמי, שמורה על הגילוי דלעיל (כג"ל בארורה). עתה גילוי נצח.

מללות הענין כזה, דכאשר באים מהומן הבין המצרים, יש לדעת שלא להתייאש ח"ו, ואפילו לא להיות בעעבות, ואפילו ענין ומרירות שעל (כמבואר בתניא⁵² החילוק שביניהם) הי"ז רק לרגע קטן, להיות מזה מן המיצו קראוני גוי⁵³, שע"י באים לבחי' ענני במרחב ו"ה, כגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקו, והקיצו ויננו שוכני עמ⁵⁴, ומשה הבינו בתוכם, וכל נשיאי ישראל בתוכם, וכ"ז בקרוב ממש, ותחזינה עינינו כו', דוהו בלשון תרגום (הודן), ואמ"ל יחירה מו, ונגלה כבודו ה' וראו כל בשר גוי⁵⁵, כמהרה בימינו ממש.

⁴⁶ אזה"ת שם ע"כ ואלך, ע"א ואלך. ⁴⁷ יחזקאל א' ז'. ⁴⁸ תוספות חגיגה שם מ"ז אופן לה. ⁴⁹ ברכות י' ב'. ⁵⁰ ראה גם אזה"ת שם ס"ע קד', כרך ה' ע"ב ס"קצ"ג. ⁵¹ קרי"א (התניא) קט"ו, ע"כ. ⁵² כלי"מ. ⁵³ תהלים קדו', ה'. ⁵⁴ יצ"ע כו' י"ט. ⁵⁵ ישעיה מ"ה.